

KULTURNĚ INFORMAČNÍ WEB

Lenka Navrátilová, FF MU Brno

1. Současná situace – kulturní dění v knihovnách

Mezi jedny z prvních otázek, které si organizátoři jakéhokoliv projektu kladou, bezpodmínečně patří tyto: Jak dnes funguje daná problematika? Co je třeba zlepšovat a pro koho? V případě, že tyto a podobné otázky sami sobě nezodpovíme, všechna práce a úsilí může přijít vničit. Celá idea projektu Kulturně informačního webu vznikla právě na základě zkušeností a postřehů z praxe, které byly odpovědí na výše položené otázky.

Knihovny v celé České republice plní nezastupitelnou funkci ve vzdělávacím procesu, poskytují rešeršní a informační služby. Měly by stejně tak samozřejmě fungovat jako důvěryhodná informační a kulturní centra, která spolupracují s ostatními institucemi a nabízejí tak svým uživatelům maximální možný komfort v podobě univerzálních služeb. Začlenění knihoven do vzdělávacího procesu je poměrně jasné – knihovny spolupracují se všemi vzdělávacími institucemi od mateřských školek až po univerzity třetího věku, organizují nebo zprostředkovávají rozličné vzdělávací či rekvalifikační kurzy. Svým čtenářům knihovny zajišťují kvalitní a širokou nabídku různých typů dokumentů, příjemné prostředí k jejich studiu, rešeršní služby, mezi-knihovní výpůjční služby atd. Až do této chvíle jsou povinnosti knihovny jasně formulované, mají své hranice a jsou samozřejmostí pro pracovníky knihoven i pro širokou uživatelskou veřejnost. Jak ale konkrétně vymezujeme a chápeme pojem „kulturní centrum“? Má knihovna zprostředkovávat informace o kulturních akcích nebo je má přímo pořádat? Očekávají vůbec uživatelé od knihovníků, že budou organizovat kulturní akce? Jaký charakter by tyto aktivity měly mít? Měla by se knihovna omezovat na poskytování faktických informací, nebo by měla nabízet i rozptýlení, pobavení a relaxaci? Otazníky najednou nemají konce a každá provokuje k novým a novým otázkám. V oblasti organizace kulturního a společenského doprovodného programu knihoven dosud chybí oficiálně podložená a jasná specifikace cílů a záměrů.

Jak chápou svoje kulturní poslání samy knihovny a jaké jsou konkrétní projevy jejich činnosti? V první řadě si upřesněme, že budeme hovořit především o městských a regionálních knihovnách. Právě jejich cílem by měl být vznik komunitního centra, které nabízí širokou paletu akcí pro rozsáhlou skupinu uživatelů, nejen pro čtenáře knihovny. Ve městech střední a menší velikosti často neexistuje pravidelná nabídka kulturních akcí, ať již jde o hudební produkce, divadelní představení či besedy a odborné přednášky. Právě pracovníci knihoven by si měli být vědomi této „otevřené rány“ a snažit se ji postupně zacelovat.

Skutečnost je bohužel taková, že knihovny samy ve většině případů kulturní akce příliš neorganizují a spolupráce s ostatními institucemi, jako jsou muzea, městské úřady nebo kulturní domy, neprobíhá na dostatečné úrovni. Knihovny pravidelně pořádají celostátně propagované a organizované akce, mezi ně patří například Noc s Andersenem, Týden knihoven apod. Největším problémem těchto aktivit je ale jejich nárazový charakter a často průměrná úroveň organizace. Pracovníci knihoven jsou na základě vlastní iniciativy schopni zorganizovat autorské čtení, přednášku, divadelní vystoupení nebo cestovatelskou besedu, ale opět bohužel pouze nárazově a bez hlubšího tematického nebo dramaturgického plánu. Právě nepravidelnost a nepřítomnost jasných metodik a pevného plánu představuje jednu z hlavních příčin nízkého zájmu veřejnosti o tyto akce.

1.1 Příčiny absence kulturního programu

Z praktických zkušeností a především z výsledků provedeného dotazníkového průzkumu vyplývá, že mnozí zaměstnanci knihoven by rádi realizovali kulturní a společenské akce a naplňovali tím aktuální poslání knihoven, na které by jejich uživatelé měli pohlížet jako na informační i kulturní centra. Na naši výzvu vyplnit a odeslat dotazník, který obsahoval otázky týkající se organizace kulturních akcí v knihovnách, reagovalo deset procent z vybraných sto šedesáti respondentů. Na první pohled se tedy návratnost dotazníku jeví jako velmi slabá a signalizující nezáměr o projekt ze strany knihoven. Skutečnost, že v České republice funguje na šest tisíc knihoven a pouze zanedbatelné procento z nich vykazuje organizaci kulturních a společenských akcí, vrhá na výsledky dotazníku poněkud jiné světlo. Knihovníci, kteří vyplnili dotazník, se vyjádřili v tom smyslu, že akce organizují, ale velmi nepravidelně a s malým úspěchem. Jako nejvíce problematický se ukazuje proces kontaktování poskytovatelů kulturních akcí a také zajištění kvalitní propagace a publicity pořádaným akcím.

Snaha v této oblasti je nejvíce zkomplikována nedostatečně rozvinutou komunikací mezi knihovnami a poskytovateli kulturních služeb a programů. Informace o akcích konaných v jednotlivých knihovnách se nacházejí roz-

ptýleny na webových stránkách knihoven, v lokálním a regionálním tisku. Aktéři uvádí kontaktní údaje většinou pouze na svých vlastních internetových stránkách a schází jim možnost prezentovat se v dostatečně atraktivním a využívaném internetovém prostoru. Jak se také ukázalo v praxi, někteří umělci a známé osobnosti nenabízejí své služby v prostředí internetu vůbec a nelze je kontaktovat elektronickou cestou, ale přesto jsou jejich služby k dispozici. Pracovníkům knihoven se tedy mnohdy nedostává potřebných kontaktů na aktéry a aktérům naproti tomu schází informace o tom, že knihovny mají o jejich služby reálný zájem.

Část zaměstnanců knihoven nepatří z hlediska svého vzdělání mezi profesionály. V menších regionálních knihovnách jako knihovníci působí lidé rozličných profesí. To by ale nemělo být překážkou k tomu, aby získali příležitost a prostředky k rozvoji kulturní nabídky ve svém působišti. Úroveň informační gramotnosti zaměstnanců knihoven a informačních center často není na takové úrovni, aby pro ně vyhledání vhodného poskytovatele kulturní služby nepředstavovalo jistý problém. Právě takovým pracovníkům by mohl Kulturně informační web pomoci a motivovat je k činnosti přesahující rámec běžných pracovních povinností. Šíře nabídky kulturního vyžití v knihovnách nesouvisí pouze s personálními, kapacitními a finančními možnostmi knihoven, ale často je negativně ovlivněna právě nedostatkem informací a inspirace.

2. Představa ideálních kulturních aktivit v prostředí knihoven

Organizace kulturních a společenských aktivit v jednotlivých knihovnách vychází vždy z individuálních potřeb dané lokality a z požadavků cílové skupiny obecnosti. Jiné nároky klade na pořadatele organizace autorského čtení, jiné příprava divadelní produkce. Existují ale určitá obecně platná základní pravidla, která pomohou knihovníkům a informačním pracovníkům nejen konkrétní kulturní program zorganizovat a uskutečnit, ale která také pomohou při propagaci a komunikaci, ať už s potencionálními návštěvníky akcí, nebo s ostatními institucemi a s regionálním tiskem.

Kulturní program (nejen v případě knihoven) by měl obsahovat určitý tematický a dramaturgický plán, který by kulturní nabídce jako celku zajišťoval logickou strukturu. Potencionální návštěvníci se tak v programu lépe zorientují a vyberou si konkrétní typy akcí, které je zajímají.

Dalším prvkem je pravidelnost a systematicčnost v nabídce kulturních a společenských akcí. V případě, že knihovna nárazově a nepravidelně uspořádá tři, čtyři spolu nesouvisející akce (Noc s Andersenem, autorské čtení, prohlídka knihovny v Týdnu knihoven a výstava prací žáků základní školy), jejich dopad a vliv na veřejnost (potencionální účastníky) bude velmi nevyvážený a někdy téměř nulový. Lidé často ani nemají potuchy, že v knihovnách je pro ně vedle půjčování knih a jiných dokumentů připraveno i něco navíc

ve formě kulturních akcí (probíhá něco jiného, než výpůjčky knih a dokumentů). O nárazových akcích knihovny se čtenáři dozvídají náhodně nebo jim takovéto informace zcela unikají. Informace o pořádaných akcích se tak dostanou pouze ke skupině čtenářů, kteří jsou v knihovně registrováni a pravidelně ji navštěvují. Řešení tohoto problému vidíme zejména v zavedení pravidelného kulturního programu, který by byl rozčleněn na jednotlivé tematické celky. Pravidelnost, se kterou knihovna bude tento program propagovat, záleží samozřejmě na jejích možnostech a poptávce po konkrétních kulturních akcích. Ideální je měsíční program, možností pro menší města a vesnice je i program čtvrtletní. Plánování kulturních a společenských událostí s předstihem má i pozitivní vliv na spolupráci poskytovatelů kulturních služeb a organizátorů daných akcí (například hledání vhodných termínů). Potencionální návštěvníci se budou v organizaci svého volného času držet pevně stanoveného plánu (programu), který pro ně znamená i určitou jistotu a garanci příjemně strávených chvil.

Osvědčené a úspěšné je například zakládání klubů – klub historický, filosofický, cestovatelský, ekologický, klub deskových her, ... V rámci těchto klubů probíhají přednášky, debaty a promítání, které spojuje zastřešující tematika. Kluby nejsou podmíněny členstvím, jsou pouze indikátorem pro jejich potencionální návštěvníky. Konkrétní akce těchto klubů probíhají pravidelně a z praktických zkušeností lze odvodit, že jejich návštěvnost a obliba postupem času prudce roste, ovšem za předpokladu jejich kvalitní náplně.

Třetím podstatným prvkem je propagace. Bitvu o získání pozornosti potencionálního publika je třeba vést na několika frontách (internetové stránky, prostory knihovny, plochy určené k vyvěšení propagačních materiálů v okolí, prostory spřízněných institucí, spolupráce s regionálním tiskem, ...).

Posledním prvkem, nikoliv ovšem významem, je vytrvalost a odhodlání pracovníků kulturních a informačních institucí. Při přípravě jakéhokoli programu samozřejmě předpokládáme, že vytváříme a zprostředkováváme službu pro veřejnost. Veřejnosti ale často trvá delší dobu, než si uvědomí, že tato konkrétní kulturní a informační služba je v mnoha směrech přínosná a kvalitní. Akce naplánované pro publikum padesáti jedinců se v realitě lehce stanou akcí pro pět diváků, posluchačů... Tato a jí podobné situace by ovšem neměly organizátory od dalších kroků odradit. I publikum potřebuje svůj čas, přátelé si navzájem doporučí zajímavé besedy, veřejnost se postupem času začne sama zajímat.

V určité fázi potřebují právě organizátoři akcí slyšet povzbuzení a podporu, nejlépe od svých kolegů, kteří mají stejné zkušenosti za sebou. I k tomuto účelu se KuInWeb skvěle hodí. Obě strany, jak pořadatelé, tak poskytovatelé, budou mít jedinečnou možnost si v internetovém prostředí vyměnit nejen fakta a kontakty, ale také zkušenosti a rady, popřípadě si vyjádřit vzájemnou podporu.

3. Kulturně informační web – rozcestník kultury

V předchozích kapitolách jsme stručně nastílnili problematiku pořádání kulturních a společenských akcí i vizi ideálního postupu při přípravě, realizaci a propagaci kulturních událostí různého charakteru. Ve třetí části tohoto příspěvku se zaměříme na projekt Kulturně informačního webu, na jeho charakteristiku, zaměření, cíle a výhody plynoucí z jeho uvedení do praxe.

3.1 Popis projektu

Cílem realizátorů projektu Kulturně informačního webu je vytvořit jednoduchý a přehledný web, který bude shromažďovat kontakty na poskytovatele kulturních služeb, základní informace o konkrétních kulturních akcích, reference na jednotlivé programy a základní propagační šablony, např. vzory plakátů. V rámci internetového portálu KuInWeb by knihovníci a informační pracovníci mohli nejen sledovat, jaké akce je možné v jejich instituci realizovat, ale také se aktivně zapojit do tvorby tohoto portálu.

- Knihovny budou mít možnost, prostřednictvím administrátora, přispívat na tento portál se svými zkušenostmi s projekty, které již ve svém prostředí realizovaly. Tyto osvědčené projekty by jednoduše doporučily ostatním institucím, které by měly zájem o organizaci zajímavých a praxí prověřených projektů.
- Knihovnám bude umožněna vzájemná interakce – jejich pracovníci by si zde mohli vzájemně sdělovat své zkušenosti s pořádanými kulturními akcemi, jejich přípravou a se samotnými poskytovateli konkrétního programu. Nemusí tedy přímo vkládat konkrétní informace o akci, ale stačí, pokud k již vyvěšené akci přidají svůj komentář a usnadní tak rozhodování svým kolegům.
- Na tento portál by kromě cílových institucí, hlavně knihoven, měli možnost přispívat také samotní aktéři (poskytovatelé) kulturních akcí. Tito aktéři by zde měli prostor pro prezentaci svých činností a nabídek.

Inovativnost projektu tedy spočívá zejména v dvoustranném přístupu: knihovny – aktéři kulturních akcí. Portál KuInWeb by se měl stát pomocníkem knihovnám, aby se proměnily v kulturní centra, a zároveň pomocníkem pro aktéry kulturních akcí, aby se o službách, které nabízejí, dozvědělo co nejvíce institucí, které by o jejich služby měly potencionální zájem.

3.2 Dopad Kulturně informačního webu na praxi

Stejně jako jsme náš příspěvek otázkami začali, tak jej dovedeme za pomoci otázek i k závěru. Jaký bude mít Kulturně informační web vliv na každodenní praxi knihovníků a informačních pracovníků?

V případě, že se pracovník knihovny nebo jakékoliv jiné instituce rozhodne obohatit sebe i svoje okolí organizací určité konkrétní akce, může

začít právě na KuInWebu. Pokud si zvolí KuInWeb jako první krok, ušetří čas a práci a především najde širokou nabídku rozličných kulturních programů. Bude tak mít možnost vybrat si právě tu konkrétní akci, která se hodí pro jeho prostředí a příležitost. Projekt je postaven na jednoduché a přitom tak pravdivé lidové moudrosti: „*Víc hlav víc ví!*“ KuInWeb se stane shromaždištěm nápadů, konkrétních akcí, návodů, doporučení. Vše bude přehledně zařazeno do tematických oddílů.

4. Závěr

Nebudeme jistě první, kdo konstatuje, že v některých knihovnách i ostatních podobných institucích chybí zájem a není vyvíjena žádná iniciativa vzhledem k organizaci kulturních a společenských akcí. Z tohoto faktu vyplývá i největší riziko spojené s uvedením portálu KuInWeb do provozu. Tím je nezájem ze strany knihovníků a informačních pracovníků.

Realizátoři projektu KuInWeb se k této problematice staví pozitivně. Kulturně informační web má šanci zlepšit úroveň poskytovaných služeb, má šanci otevřít knihovníkům a informačním pracovníkům oči a podávat jim pomocnou ruku. Pracovníci knihoven a jim podobných institucí nemají lehký úděl, jejich práce kloubí mnoho úkolů a povinností. Na druhou stranu mají tito lidé jedinečnou příležitost pomáhat ostatním a poskytovat jim radost, zábavu, vědění a poznání.

KuInWeb jim v jejich práci pomůže a dá jí nový obohacující rozměr. Knihovníci se stanou prostředníky kultury a vědění, do měst a vesnic přivedou besedy, přednášky, divadelní představení nebo hudbu. Jednoduše pro každého něco. Knihovna se tak opravdu přiblíží ideji komunitního centra, na které se lidé mohou obrátit s žádostí o pomoc nebo o radu, ale i v touze po zábavě a poznání.